

TÁJÉKOZTATÁSGÉPESÍTÉS – REPROGRÁFIA

MERLIN: a British Library új számítógépes rendszere

A *British Library* többféle számítógépes rendszert működtet, ilyenek pl. a MARC mágnesszalagok sokszorosítása és terjesztése, a *Selective Record Service* (Szelektív Adatbázis Szolgálat) és egy katalóguskészítő programcsomag, az *LPS* (*Library Software Package = Könyvtári Programcsomag*), valamint az a rendszer, amellyel a *BNB-t* (*British National Bibliography = Brit Nemzeti Bibliográfia*), állítják elő. Ezek a rendszerek különböző számítógépeken, egymástól függetlenül futottak a MERLIN rendszer megszervezéséig.

A MERLIN (*MachinE Readable Library INformation = Géppel Olvasható Könyvtári Információ*) elnevezésű rendszer ezeket a szolgáltatásokat adatbázisra alapozva egyesíti és bővíti ki egyetlen egy központilag működtetett számítógépes program segítségével. Az 1978-ra felállítandó központi kezelésű számítógép ICL 2970 típusú lesz.

A MERLIN nemcsak a *British Library* igényeit elégíti ki, hanem egyben egy nemzeti könyvtári információs

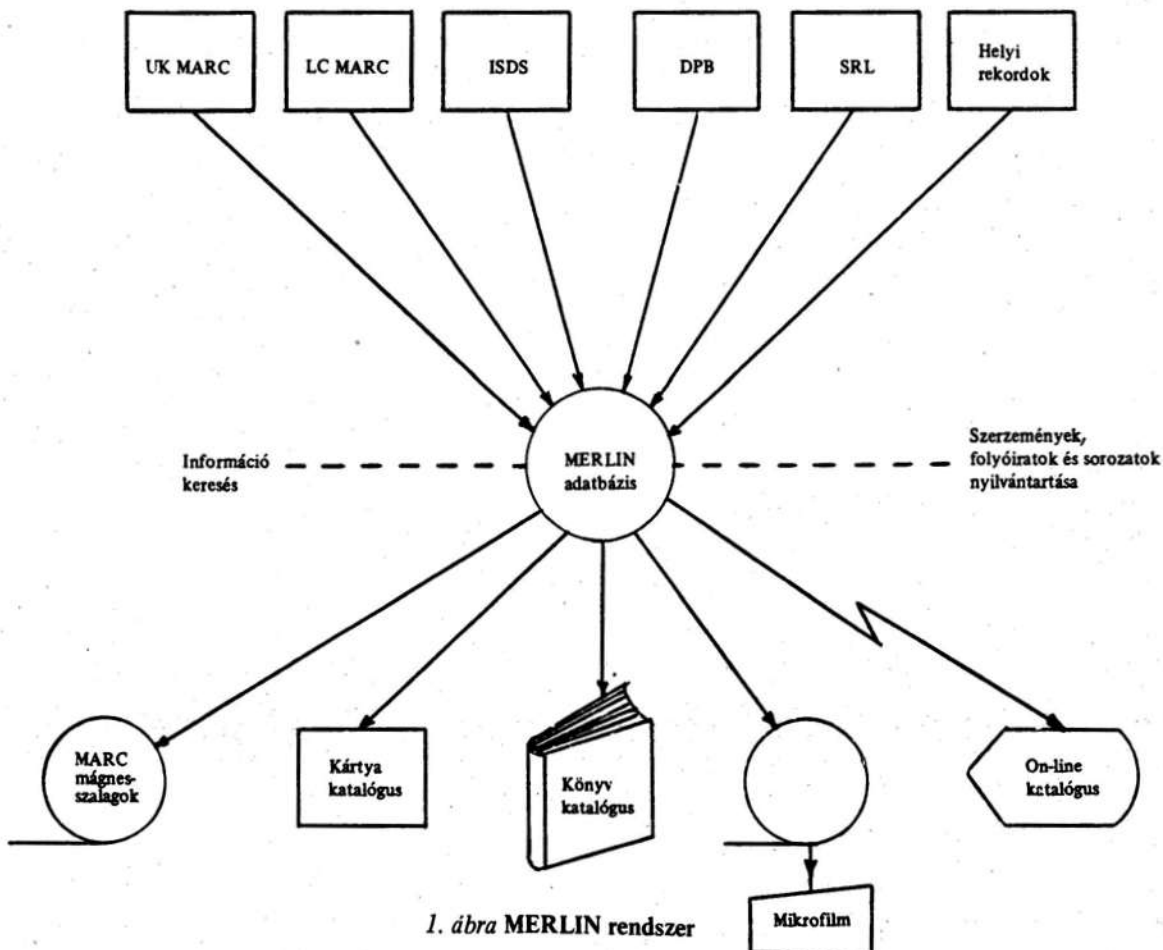
hálózat magja is lesz. Az egyesített bibliográfiai adatbázisban lehetséges a rekordok javítása, új adatok betáplálása és sokszempontú kigyűjtése úgy, hogy az adatok a központban egyidejűleg minden felhasználó rendelkezésére állnak, de helyileg is lehívhatók.

A MERLIN adatbázis

Az adatbázis (1. ábra) a következő könyvtárak, intézmények és tájékoztatói rendszerek mágnesszalagjából tevődik össze:

- UK MARC (*British Library MARC*),
- LC MARC (*Library of Congress MARC*),
- az ISDS (*International Serials Data Centre = Nemzetközi Folyóiratnyilvántartási Rendszer*),
- a DPB (*Department of Printed Books = Nyomtatott Könyvek Részlege*),
- az SRL (*Science Reference Library = Természettudományi Referenz Könyvtár*)

és néhány kisebb jelentőségű gépi adatbázis. A rekordok a MARC formátummal kompatibilisek. Az adatbázisban

1. ábra MERLIN rendszer

a tulajdonjog fenntartása lehetővé teszi, hogy a bárki által hozzáférhető adatokban *változtatást csak az arra illetékes szervezet hajthasson végre*. Másképpen: a MERLIN minden felhasználója egy „virtuális rekordból” álló file-hoz férhet hozzá, amely a központi adatok (egy részének) másolata.

A MERLIN szolgáltatásai

Az adatok bevitele a *British Library* feladata. A felhasználók a kialakított adatbázisban azonban nemcsak a szokásos információkeresési műveleteket végezhetik el, hanem a virtuális rekordok formátumát, a leírási szabályokat is saját szükségletük szerint alakíthatják. A hamarosan működésbe lépő *on-line kereső rendszer különböző adatelemek* pl. ISBN, BNB vagy LC szám, ETO, tárgyyszó, cím/szerző stb. *szerinti kigyűjtésre is alkalmas lesz*.

MERLIN output

A kigyűjtött rekordok is sorba rendezhetők lesznek az ábécé, illetve a fenti adatelemek vagy a felhasználó által megadott egyéb szempont szerint. *A kiírásakor a felhasználó rendkívül rugalmas formai előírásokat adhat a tipográfiára, karakterkészletre stb. vonatkozóan*. A kiírás lehetséges sornyomtatóval, mágnesszalagon, számítógéppel készített mikrofilmen (COM), fényzedéssel, katalóguskártyákon és monitoron. A felhasználó előírhatja a periodicitást is, pl. kéthavonként kér egy könyvkatalógust stb.

Rendelkezésre álló karakterkészlet

A rendszerben latin, görög, cirill betűk, matematikai jelek, dőlt, félkövér stb. jeltípusok különböztethetők meg. A kiírásakor természetesen az adott hardware lehetőség szabja meg a megjelenés formáját (pl. mikrofilm).

A használók igényeinek megfelelő profilok

Az ilyen sokféle lehetőséget nyújtó rendszerek alapproblémája, hogy a felhasználóknak nagyon sok paramétert kell meghatározniuk egy konkrét feladat elvégzésekor. Szokás ilyenkor a behelyettesítés, azaz a program a hiányzó paramétereket automatikusan – az általában szokásos, leginkább kézenfekvő – értékekkel helyettesíti be. A MERLIN esetében a felhasználók sokfélesége miatt nem célszerű ez a módszer. Ehelyett felhasználói profilokat vezettek be. Ennek alapja, hogy a felhasználók általában néhány típusba sorolhatók, egy-

egy ilyen típushoz a rendszerparaméterek megadott értékei tartoznak. A felhasználó az output, az input, a rendszerezés, a formátum, a karakterkészlet stb. szempontjából különböző profilokba sorolhatja magát.

A MERLIN első fázisa és a további tervek

Jelenleg a különböző meglévő szolgáltatások központosítása folyik, de egyelőre még nem a saját számítógépen. Az újabb lehetőségeket fokozatosan nyitják meg. Az első fázisban már 1976-ban elkezdtek a teljes rendszer tesztelését.

A második fázisban megnyitják az on-line információkereső rendszert, ezt pedig több, a könyvtári adminisztrációt segítő nyilvántartás automatizálása követi. Ezeket előbb csak belső célokra használják, de a tervek szerint a későbbiekben általános alkalmazásukra is sor kerül.

/ROSS, J. – ROYAN, B.: MERLIN: a new computer system for the British Library = Program News of Computers in Libraries, 10. köt. 3. sz. 1976. p. 95–102./

(Valkó Péter)

Automatizálás a Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos–Műszaki Könyvtárában

A könyvtárról szóló 1974. évi párthatározat nagy feladatokat ró a Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos–Műszaki Könyvtárára. Ezek teljesítése feltétlenül megköveteli a korszerű módszerek alkalmazását. A Könyvtárban már 1971-ben megindultak az automatizálással kapcsolatos kísérletek. Ezeknek, illetve az időközben végzett meggyőző munkának köszönhetően, az ASZUB (*Avtomatizirovannije Szisztemü Upravlenija Bibliotekoj = Automatizált Könyvtárirányítási Rendszer*) első változata 1975-ben már üzemszerűen működhetett, második generációjú számítógépekre (Minszk 22, Minszk 32) alapozva. A technikai felszerelést különféle perifériák és sokszorosító berendezések egészítik ki.

A rendszer három metszetben (prognosztizálás és tervezés, operatív irányítás, számvitel és ellenőrzés) fogja át a Könyvtár tevékenységét (állománygyarapítás, feldolgozás, állományszervezés és -megóvás, bibliográfiai tájékoztatás és olvasószolgálat) és gazdálkodását (anyagiműszaki ellátás, pénzügy, személyzeti és munkaügy).

A következő feladatokat végzik már automatizált rendszerben:

- az olvasói igények elemzése;
- a gyarapítás előkészítése;
- az állomány elosztása;
- a könyvtárközi kölcsönzési határidők ellenőrzése;
- a másolatrendelések kielégítésének ellenőrzése;